

Justitiedepartementet

Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om överföring av straffrättsliga förfaranden (Ds 2025:14)

(Ju2025/01130)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Inledning

Fakultetsnämnden delar promemorians bedömning att det övergripande syftet med den nya EU-förordningen genom vilken gemensamma regler för överföring av straffrättsliga förfaranden mellan medlemsstaterna införs, är att effektivt bekämpa gränsöverskridande brottslighet och att säkerställa att den bäst lämpade medlemsstaten utreder eller lagför brott, inklusive att säkerställa både en effektiv och en korrekt rättskipning (s. 21, 53 ff., s. 89 ff. och s. 160). Fakultetsnämnden delar vidare promemorians bedömning av vilka kompletterande bestämmelser som behöver införas i svensk lag, samt instämmer i flertalet av de överväganden som lyfts fram. Promemorian tar erforderlig hänsyn till de EU-rättsliga krav som gäller för EU-rättslig reglering genom införandet av en EU-förordning (s. 77 ff.), samt lyfter kraven på tillgång till effektiva rättsmedel (s. 67 ff.), rätten till rättsligt biträde och andra relevanta överväganden avseende tilltalades, misstänkta och brottsoffers rättigheter (s. 60 ff.), samt informationsskyldigheten gentemot dessa personkategorier (s. 66 ff. och s. 93 ff.).

Promemorian redovisar och analyserar rättsliga utgångspunkter, det aktuella rättsläget samt hur den nya EU-förordningen kommer att behöva kompletteras med nationella bestämmelser. Fakultetsnämnden instämmer i dessa avvägningar och den bakomliggande analysen (se särskilt s. 77 ff., s. 81 ff. s. 101 ff. och s. 110 ff.), men vill vid sidan av dessa frågor särskilt lyfta fram följande synpunkter.

Allmänna synpunkter

Fakultetsnämnden vill för det första framhålla vikten av att belysa det pågående paradigmskifte som det aktuella EU-rättsliga instrumentet innebär för rättssamarbetet. Trots att det helt korrekt hänvisas till att det rättsliga samarbetet som sådant inte är nytt och att det är fråga om ett samarbete som tidigare reglerats inom ramen för andra typer av rättsliga

instrument, kan det inte nog understrykas att den EU-rättsliga regleringen nu införs genom en EU-förordning med direkt rättsverkan i medlemsstaterna.

Som tillägg till uppdragets huvudsakliga syfte att effektivisera arbetet bör därför behovet av rättssäkerhet för involverade personer särskild betonas, vilket också görs i ett flertal sammanhang i promemorian. Det bör emellertid ytterligare understrykas att den nya regleringen visserligen omfattar regler om en utökad rätt till domstolsprövning av vissa åklagarbeslut, en reglerad rätt till information och rätt till översättning, men detta bör ses mot bakgrund av regleringens primära syfte att göra samarbetet mer effektivt, och inte primärt ur de enskildas perspektiv och tydliga rätt till ett effektivt rättsmedel och en rättvis rättegång. Direkt tillämpliga bestämmelser med avgränsade rättigheter för involverade enskilda utgör därför ett ytterligare steg mot en federal ordning på EU-straffrättens område som kommer att påverka också svenska medborgare. Den pågående utvecklingen av det rättsliga samarbetet påverkar därmed stegvis den svenska regleringen på området och de förändringar som görs på detta sätt riskerar att försvåra överblicken och komplicera den bakomliggande systematiken ytterligare.

Ytterligare synpunkter

Mot bakgrund av dessa allmänna kommentarer önskar fakultetsnämnden särskilt föra fram ytterligare ett antal synpunkter. Visserligen är den aktuella regleringen begränsad till att omfatta ett instrument som avser ersätta tidigare gällande regler, men det finns också andra rättsakter som innehåller bestämmelser om centralisering av förfarandena när mer än en medlemsstat kan lagföra på grund av samma sakförhållanden (p. 55). Promemorian innehåller också vissa överväganden avseende EU-förordningens förhållande till andra centrala EU-rättsakter såsom en europeiska arresteringsorder, AI-system för ansiktsigenkänning i realtid (s. 91, s. 116 f.) m.fl. rättsliga instrument.

Relevanta synpunkter handlar inte enbart om olika EU-rättsakters förhållande till varandra, i tid eller materiell omfattning, utan minst lika mycket förhållandet mellan EU-rätt och nationell rätt, trots att det är en E-förordning som står i fokus här.

För det första önskar fakultetsnämnden understryka att det är av särskild vikt att vidtagna utredningsåtgärder i den ansökande staten, enligt artikel 22.2 ska ha samma giltighet i den anmodade staten som om den på ett lagenligt sätt hade utförts av den anmodade statens behöriga myndigheter, under den viktiga förutsättningen att det inte strider mot den anmodade statens grundläggande rättsprinciper (p. 70).

För det andra har EU-lagstiftaren inte harmoniserat reglerna om bevisning fullt ut i EU-förordningen (s. 71 ff. och s. 134 ff.). Enligt artikel 22.5 EU-förordningen får bevisning som översänds i samband med att ett straffrättsligt förfarande överförs inte avvisas enbart på grund av att bevisningen har inhämtats i en annan medlemsstat. Förordningen bevarar på så sätt de nationella straffprocessbestämmelsernas autonomi när det gäller bevisning som samlats in i en annan medlemsstat eller i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat. På liknande sätt bör inte den bevisning som Europeiska åklagarmyndigheten lägger fram i domstol enligt EPPO förordningen avvisas enbart på grund av att bevisningen har inhämtats i en annan medlemsstat eller i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat, under förutsättning att den behöriga domstolen anser att tillåtandet av bevisningen uppfyller villkoren för rättvisa förfaranden och misstänkta eller tilltalades rätt till försvar i enlighet med stadgan. I EPPO förordningen föreskrivs således endast en ickediskrimineringsprincip och att en inskränkning i rätten till försvar och ett rättvist förfarande kan leda till att bevisningen utesluts. Förordningen medför således inte något krav på ömsesidig tillåtlighet av bevis. Detsamma gäller e-bevisförordning trots att den inför två helt nya typer av Europeiska ordrar.

För det tredje vill fakultetsnämnden särskilt uppmärksamma att den ansökande och den anmodade myndigheten ska samarbeta i största möjliga utsträckning, och "särskilt då den anmodande statens nationella rätt kräver att vissa formaliteter och förfaranden ska iakttas, speciellt när det gäller bevisningens tillåtlighet" (s. 69). Se också övervägandena avseende fakultativt åtal (s. 130 ff.).

För det fjärde, och trots det ömsesidiga förtroendet mellan offentliga myndigheter, vill fakultetsnämnden understryka att försvaret fortfarande har rätt att kontrollera hur bevisningen har samlats in utomlands, och det är dessutom en försvarsadvokats skyldighet att se till att detta har gjorts i enlighet med förfaranderegler.

För det femte, och vad gäller vem som ska ha rätt till information, medför regleringen att informationen ska lämnas i enlighet med nationell rätt (s. 95f.). Lagstiftaren har vidare valt att avstå från att detaljreglera vissa frågor som när delgivning ska ske eller inte (s. 96 f). Se vidare s. 114 ff.

För det sjätte understryker fakultetsnämnden att språkfrågan kan behöva undersökas vidare. Visserligen föreslås det att en ansökan om överföring av straffrättsligt förfarande, information som lämnas till stöd för en sådan ansökan och eventuell kommunikation mellan myndigheter ska vara skriven på eller översatt till svenska, men att handläggande åklagare kan godta engelska vid sidan av svenska (5 § den kompletterande förordningen). Vidare har misstänkta, tilltalade och brottsoffer rätt att få

tillgång till alla handlingar rörande överföringen ”som legat till grund för beslutet att bifalla ansökan och som är nödvändiga för att vederbörande ska kunna utöva sin rätt till ett rättsmedel.” (p. 68). Se också s. 141 ff.

För det sjunde, och vad huvudregeln i artikel 19 EU-förordningen (se också skäl 61) avseende kostnadsfördelningen kan komma att innebära i praktiken, särskilt vad gäller kostnader för översättning, tål att följas upp efterhand (s. 75 ff.).

För det åttonde och vad gäller rätten till effektiva rättsmedel önskar fakultetsnämnden understryka att promemorian uppmärksammar vilka beslut som ska kunna prövas av domstol (s. 119 ff. och s. 125 ff.). Här finns det anledning att uppmuntra en bredare ansats för att säkerställa att hela den svenska regleringen lever upp till EU-rättens krav.

Fakultetsnämnden vill avslutningsvis uppmärksamma att det med tanke på vikten av samarbetet med Danmark, vore önskvärt med en fördjupad analys, av den fortsatta betydelsen av lagföringskonventionen (s. 23 ff.) och det nordiska samarbetsavtalet (s. 31 ff.) för att uppnå målen med EU-förordningen. Danmark står denna gång, till skillnad från Irland (s. 56), utanför EU-förordningen. (Se också s. 76 samt 78 ff.).

Fakultetsnämnden har i övrigt inte något att erinra mot de författningsförslag som lämnas i promemorian.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av universitetslektor och docent Maria Bergström. Yttrandet har på delegation avgivits av fakultetens prodekanus, professor Joel Samuelsson.

Joel Samuelsson